

6. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. / В. Н. Комиссаров. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.

7. Постанова КМУ від 27 січня 2010 р. № 55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту англійською мовою». Точка доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF>

Шевченко І.В.

кандидат педагогічних наук, в.о. доцента,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ОСНОВНІ ЗАСОБИ СЛОВОТВОРУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У СТАРОДАВНІЙ ПЕРІОД

У лінгвістиці словотвір є створенням нового слова. Словотвір іноді протиставляється семантичним змінам. Словотвір також можна порівняти з утворенням ідіоматичних виразів. У староанглійський період існувала система словотвору, яка була подібною сучасній англійській мові. Одним із найяскравіших прикладів у цей період словотворення була здатність одного кореня з'являтися у простих, похідних і складних словах. Не завжди можливо для сучасного лінгвіста правильно оцінити продуктивність словотворчих засобів у староанглійський період. Існує два способи словотворення: походження слів та творення складних слів [4, с. 135].

Актуальність цієї статті полягає в особливості розвитку англійської мови. Оскільки для того, щоб зрозуміти слово, важливо знати, як воно побудоване.

Метою статті є з'ясувати засоби словотворення у староанглійський період.

Проблемі засобам словотвору у староанглійський період приділяли увагу багато науковців протягом століть, а саме: В. Аракін, Р. Резнік, Т. Біляєва, Т. Растрогуєва та ін.

Основною частиною лексики у староанглійський період були власні слова. Протягом тривалого часу словник почав зростати, загалом він поповнювався словами з рідних джерел за допомогою словотворення.

Відповідно до морфологічної структури слів (як і сучасних слів) їх можна поділити на три основні типи:

а) прості слова («кореневі слова») або слова з простою основою, що містять кореневі морфеми і ніяких дериваційних афіксів: *land, singan, gōd* (*NE land, sing, good*);

б) похідні слова, що складаються з одного кореня і одного або декількох афіксів: *be-ginnan, weorþ-ung, un-scyld-ig, ge-met-ing* (*NE begin, worthiness, innocent, meeting*);

в) складні слова, основа яких складається більш ніж з одного кореня: *mānncynn, norþe-weard, fēower-tīene, weall-geat, scrip-ge-refa* (*NE mankind, northward, fourteen, wall gate, sheriff*) [5, с. 174].

У пізній прото-германський період була спрощена морфологічна структура слова. Похідні слова втратили основотворні суфікси і перетворилися на прості слова. Втрата основотворних суфіксів як засобу словотворення стимулювала зростання інших засобів словотвору, особливо зростання суфіксації.

У староанглійський період існувала система словотвору, що є подібною сучасному періоду англійської мови. Існує два способи словотворення: походження слів та творення складних слів.

Похідні слова у староанглійський період були побудовані за допомогою афіксів: суфіксів і префіксів, на додаток до цього, слова були виділені за допомогою чергування звуків та наголосу у слові.

Чергування звуків у коренях споріднених слів були частими, і проте вони були використані лише в якості додаткової ознаки, яка допомогла провести різницю між словами, побудованих з того ж кореня. Чергування звуків не були використані окремо, вони були об'єднанні із суфіксацією в якості основних словотворчих засобів і у багатьох випадках виникли в результаті суфіксації.

Чергування голосної було використане у цей період як характерний елемент між дієсловом та іменником, а також між дієсловами, які були отримані з одного кореня. Чергування були аналогічні тим, що використовувалися у сильних дієсловах:

rīdan v – rād n [i:~a:] NE ride, raid;

singan v – songn [i~a] NE sing, song;

sprecan v – spræce n [e~æ:];

beran v – bære v – NE speak, speech, bear, bearer.

Більшість чергувань голосних виникли відповідно до зміни палатального звука; елемент [i/j] у дериваційному суфіксі викликав зміну кореневої голосної; той же корінь без суфікса зберіг оригінальний незмінний голосний, наприклад:

а) іменники та дієслова: *dōm – dēmon from the earlier dōmjan (NE doom- deem); fōd – fēdan (NE food- feed), bōt – bētan and also ('remedy', 'improve', NE better);*

б) прикметники та дієслова: *full- fyllan (NE full – fill); hāl – hælān ('healthy' – heal);*

в) іменники та прикметники: *long- lengþu (NE long, length), strong – strengþu (NE strong – strength); brād – brædþu (NE broad – brædth);* іменники були спочатку отримані за допомогою суфікса -in, який пізніше був замінений на -þu [1, с. 103].

Використання чергування приголосних як характерний елемент у словотворенні було набагато обмежене ніж використання голосних. Як і більшість чергувань голосних чергування приголосних виникло через фонетичні зміни: закон Вернера, ротацізма (підкреслена вимова звуку [r]), зміцнення [ð]. наприклад:

rīsan – ræran (NE rise, rear) – Verner's Law+rhotacism;

dēaþ – dēad (NE death, dead) – Verner's Lam-\-hardening;

talū-tellan (NE tale, tell) – gemination of consonants;

spræc [k'] – spreca[n] [k] (NE speech-speak) – splitting of velar consonants.

Префіксація була продуктивним способом створення нових слів у староанглійський період. Генетично деякі префікси цього періоду повернулися до індоєвропейських прототипів, наприклад *un-*, *a negative prefix (the element -n- is found in negative prefixes in many IE languages)*. Префікси широко використовувалися з дієсловами, але були менш продуктивними з іншими частинами мови, наприклад:

gān – 'go' faran – 'travel'

ā-gān- 'go away' ā- faran – 'travel'

be-gān – 'go round' tō-faran – 'disperse'

fore-gān – 'precede' for-faran – 'intercept'

ofer-gān – 'traverse' for þ -faran – 'die'

ge-gān – 'go', 'go away' ge – faran – 'attact'

Найбільш частими і, ймовірно, найбільш продуктивними префікси у староанглійський період були: *ā-*, *be-*, *for-*, *fore-*, *ge-*, *ofer-*, *un-*. З них тільки *un-* був спільний з іменниками і прикметниками, інші були в основному дієслівні префікси [2, с. 398].

Суфіксація була безумовно найпродуктивнішим способом зі словотворення у цей період. Суфікси не тільки змінювали лексичне значення слова, але могли віднести його до іншої частини мови. Суфікси в основному застосовуються відповідно до частини мови, які вони можуть утворювати. У староанглійський період було дві великі групи суфіксів: суфікси іменників і суфікси прикметників. Суфікси іменників поділяються на суфікси «agent nouns» («*nomina agentis*») та «abstract nouns».

Найбільш важливою особливістю суфіксації у староанглійський період є зростання нових суфіксів з кореневих морфем.

Суфіксів у дієсловах було небагато, у той же час, і непродуктивних. Наприклад: *-s* в *clænsian*, дієслово походить від прикметника *clæne* (NE *clean*) та *-l* в *nēalæcan*.

Творення нових слів було дуже продуктивним способом розвитку лексики у староанглійський період. Цей метод словотворення був спільним для всіх індоевропейських мов, але ні в одній з груп він не став таким розповсюдженим, як у німецькій. Велику кількість складних слів, починаючи з поетичних метафор у наукових термінах, можна знайти у староанглійських текстах [3, с. 370].

З'єднання у старо-германських мовах, як правило, поділяються на два типи: морфологічні або первинні з'єднання і синтаксичні або вторинні. Морфологічні з'єднання були сформовані шляхом об'єднання двох коренів, з або без сполучника: *OE mid-niht and midd-e-niht* (NE *midnight*). Синтаксичні з'єднання з'явилися пізніше: *OE Sunnan-dæg-Surinan – Gen. sg of sunne* (Fem. *n-stem*); *dæg – the head word, 'Sun's day'* (NE *Sunday*); *Enzlatand 'land of the Angles'* (NE *England*) – *Engla Gin. pi of Engle*; *Oxena-fard – 'oxen's ford'* (NE *Oxford*).

Отже, при створенні нових слів в англійській мові зверталися до таких способів словотворення як походження слів, чергування звуків, префіксація та суфіксація, творення складних слів. Словник з кожним роком все більше поповнювався, старі слова відмирали, а на їх місце приходили нові слова, які у свою чергу і збагачували словник у староанглійський період.

Список використаних джерел:

1. Аракін В. Д. Історія англійської мови. – 2-ге вид. / В.Д. Аракін. – М.: ФИЗМАКЛИТ, 2003. – 271 с.
2. Іванова І. П., Чахоян Л. П., Беляєва Т. М. Історія англійської мови / І.П. Іванова – Спб.: Лань, 1999. – 394 с.
3. Іл'їш Б. А. Історія англійської мови / Б.А. Іл'їш. – М.: Вища школа, 1968. – 420 с.
4. Расторгуєва Т. А. Історія англійської мови / Т.А. Расторгуєва. – М.: АТС, 2003. – 352 с.
5. Резнік Р. В. Сорокіна І. В. Резнік І. І. A History of the English Language / Р. В. Резнік. – М.: Флінта, Наука, 2001. – 469 с.